

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKÉHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 29
ROČNÍK CXIII- 2019

Bratislava 2019

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CXIII– 2019
ARCHEOLÓGIA 29

Predseda redakčnej rady/Head of editorial board
PhDr. Juraj Bartík, PhD., Bratislava

Redakčná rada/Editorial Board
Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Nitra
Mgr. Radoslav Čambal, PhD., Bratislava
PhDr. Beáta Egyházy-Jurovská, Bratislava
PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., Bratislava
Mgr. David Parma, Ph.D.
Doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc., Nitra
Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc., Opava
Dr. Eric Vrba, Boston

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého a anglického jazyka/translation into English and German languages:
REELS, s. r. o., Stephanie Staffen a autori

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed

Príspevky sú indexované a evidované v databáze Scopus/Articles are indexed and catalogued in the Scopus database

Publikované príspevky sú dostupné na www.archeologickemuzeum.sk/published articles are available on
www.archeologickemuzeum.sk

Za jazykovú úpravu príspevkov zodpovedajú autori/the Authors are responsible for their contributions

Tlač/Print:
Ultra Print, s. r. o., Bratislava

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum, Bratislava 2019

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum – Archeologické múzeum/Slovak National Museum – Archaeological Museum 2019

ISBN 978–80–8060–473–8
ISSN 1336-6637

OBSAH – INHALT

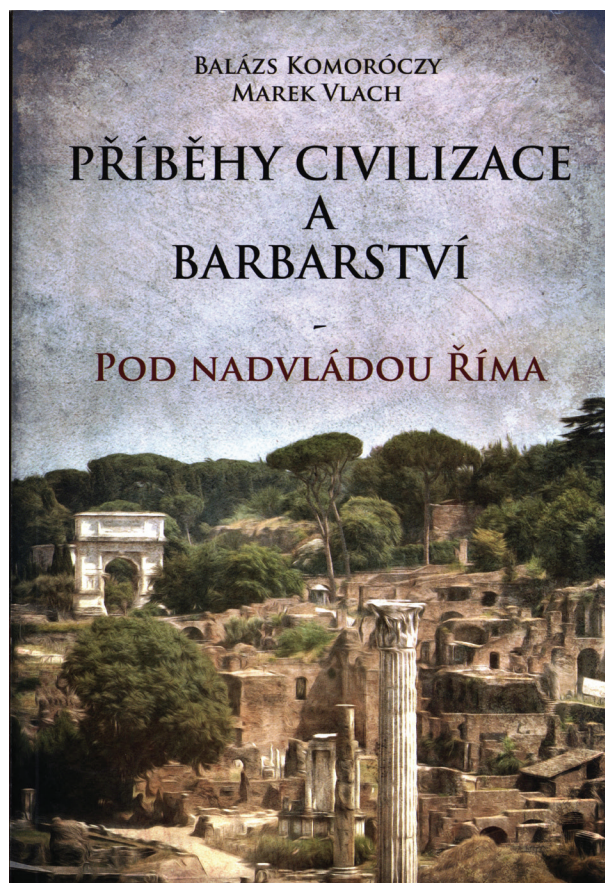
- 7 ZDENĚK FARKAŠ: Záver kultúry ľudu so starou lineárnou keramikou. Obj. 114/86 v Bratislave – Mlynskej doline
- 25 Ende der Kultur mit der älteren Linearbandkeramik – Objekt 114/86 aus Bratislava – Mlynská dolina
- 31 VIKTÓRIA DVORSKÁ PLHÁKOVÁ – JANA MELLNEROVÁ ŠUTEKOVÁ – JÚLIUS VAVÁK – PAVOL JELÍNEK – JANA HLAVATÁ – JARMILA BÍŠKOVÁ: Eneolitická priekopa z Budmeríc – poloha Sušička
- 44 Eneolitischer Graben aus Budmerice – Lage Sušička
- 47 PAVOL JELÍNEK – DUŠAN VALENT: Náboženské ikonografie v staršej dobe bronzovej
- 73 Religiöse Ikonographie während der älteren Bronzezeit
- 77 MARTIN TREFNÝ: Attic, Etrusco – Corinthian and South Italian vases in the collection of the Slovak National Museum in Bratislava
- 89 Attické, etrusko-korintské a jihoitalské vázy vo zbírke Slovenského národného múzea v Bratislavě
- 91 MILAN HORŇÁK: Kolaps osídlenia kultúr popolnicových polí s dôrazom na lužickú kultúru v priestore dnešného juhozápadného Slovenska
- 98 Collapse of settlements of Urnfield cultures with an emphasis on Lusatian culture in the area of today's south-western Slovakia
- 101 VIOLETTA REITER: Das Keramikdepot der mitteldanubischen Hügelgräberkultur aus Reyersdorf (NÖ)
- 129 MICHAEL BRANDL: Die Klinge aus Reyersdorf (FNr. 112)
- 130 ZORA BIELICHOVÁ: Animal bones from the Middle Bronze Age Tumuli culture site at Reyersdorf (Lower Austria)
- 136 The pottery hoard of the Mid-Danubian tumulus culture from Reyersdorf (Lower Austria)
- 136 Keramický depot stredodunajskej mohylovej kultúry z Reyersdorfu (Dolné Rakúsko)
- 136 Analýza kostí zo sídliska stredodunajskej mohylovej kultúry v Reyersdorfe (Dolné Rakúsko)
- 139 ANITA KOZUBOVÁ – VERONIKA HORVÁTH: Nur eine Faszination vom Westen oder etwas anderes? Zu hallstädtischen Einflüssen in der Vekerzug-Kultur am Beispiel des Gräberfeldes von Eger-Nagy Eged (Ostungarn)
- 156 Len očarenie západom alebo niečo iné? K halštatským vplyvom vo vekerzugskej kultúre na príklade pohrebiska v Eger-Nagy Eged (východné Maďarsko)
- 159 PETRA ŠIMONČIČOVÁ KOÓŠOVÁ – RADOSLAV ČAMBAL: Ojedinelý nález noricko-panónskej opaskovej zápony z Zuckermanbla v Bratislave
- 166 Einzelfund einer norisch-pannonischen Gürtelschnalle vom Zuckermanbl in Bratislava
- 167 JOZEF LABUDA: Štítová puklica z doby rímskej z Hontianskych Nemiec
- 170 Schildbuckel aus der römischen Kaiserzeit aus Hontianské Nemce
- 171 ANDREJ SABOV – MAREK BOTH: Neznáme rímske militárie v zbierkach Slovenského národného múzea v Martine
- 176 Unbekannte römische Militaria in den Sammlungen des Slowakischen National Museums in Martin
- 179 KATARÍNA HLADÍKOVÁ: Príspevok ku kovanim závesov picích rohov doby rímskej z južného Záhoria
- 184 Beitrag zu den Beschlägen der Gehänge von Trinkhörnern aus der römischen Kaiserzeit vom südliche Záhorie Gebiet

- 185 DANIEL SVIHALEK: Rímske kúpele a analogické stavby z germánskeho prostredia v stredodunajskom barbariku
- 195 Römische Bäder und analogische Bauten vom germanischen Milieu im mitteldonauländischen Barbarikum
- 197 ZDENEK FARKAŠ – VLADIMÍR TURČAN: Fragment náramku typu Szentendre z Beckova
- 200 Armringbruchstück vom Typ Szentendre aus Beckov
- 203 VLADIMÍR TURČAN: Včasnostredoveké bronzové kovanie z Pohanskej
- 209 Early medieval bronz fitting from Pohanská
- 211 DAVID VÍCH – ZUZANA JARUŠKOVÁ: Depot železných predmetů z Borotína na Malé Hané
- 216 Hoard of iron items from Borotín in Malá Haná
- 217 MILAN THURZO – RADOSLAV BEŇUŠ: Body remains of Archbishop Georgius (Juraj) Lippay, exhumed from the crypt under St. Martin's Cathedral in Bratislava
- 232 Telesné pozostatky arcibiskupa Juraja Lippaya, exhumované z krypty pod Dómom sv. Martina v Bratislave
- 233 KOLOKVIUM
- 233 VLADIMÍR TURČAN: Osemnásť kolokvium k otázkam rímsko-germánskej archeológie
Das achtzehnte Kolloquium zu den Fragen der römisch-germanischen Archäologie
- 235 ROBERT IVÁN – RÓBERT ÖLVECKY – JÁN RAJTÁR: Vybrané hrobové celky z germánskeho žiarového pohrebiska v Sekuliach
- 258 Ausgewählte Grabkomplexe aus dem germanischen Brandgräberfeld in Sekule
- 263 IGOR BAZOVSKÝ – RADOSLAV ČAMBAL – KATARÍNA HLADÍKOVÁ – JÁN RAJTÁR: Nové funerálne nálezy z doby rímskej zo Závodu (predbežná správa)
- 266 Neue Grabfunde aus der römischen Kaiserzeit aus Závod (Vorbericht)
- 269 BARBARA LOFAJOVÁ DANIELOVÁ – MARTIN FURMAN: Hrdoš – Nová archeologická lokalita severokarpatskej skupiny na pomedzí Oravy a Liptova
- 281 Hrdoš – eine neue archäologische Fundstelle der nordkarpatischen Gruppe an der Scheide von Orava und Liptau
- 283 MILAN HORŇÁK – ERIK HRNČIARIK – TOMÁŠ KOLON: Keramický materiál z vybraných objektov hospodárskeho zázemia neskoro-antického dvorca v Bratislave-Podunajských Biskupiciach
- 302 Ceramic material from selected buildings of the farming part of a late Antiquity Residence in Bratislava-Podunajské Biskupice
- 317 RECENZIA/REZENSIONS
Miroslava Daňová: B. Komoróczy/M. Vlach: Příběhy civilizace a barbarství – Pod nadvládou Říma. Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i., 2018, 289 strán, 1. vydanie. ISBN 978-80-7524-014-9.
- 319 Skratky časopisov a periodík – Abkürzungen von Zeitschriften und Periodika

B. KOMORÓCZY / M. VLACH: PŘÍBĚHY CIVILIZACE A BARBARSTVÍ – POD NADVLÁDOU ŘÍMA

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i., 2018, 289 strán, 1. vydanie. ISBN 978-80-7524-014-9.

Predstaviť stret a prienik rímskej civilizácie s kmeňmi barbarov pri jej hraniciach je pre historikov aj archeológov oriešok. O to viac, ak má byť téma zároveň zrozumiteľne vysvetlená a atraktívna pre širšiu skupinu čitateľov. Recenzovanú publikáciu autorov B. Komoróczyho a M. Vlacha by sme mohli považovať za jeden z ojedinelých a odvážnych pokusov o predstavenie uvedenej problematiky zameranej najmä na prejavy kontaktov a situáciu v povodí rieky Moravy (dnešná Česká republika, Slovensko a Rakúsko).

Text recenzovanej publikácie pozostáva z troch hlavných tematických okruhov: I. Vzestup a pád stredovekého Ríma, II. Pod nadvládou Ríma, III. Rímske vojsko na našom území, ďalej Epilógu, Zoznamu vyobrazení a Výberu literatúry.

Jednotlivé tematické okruhy postupne vytvárajú mozaiku informácií, vďaka ktorým sa čitateľ dozvedá viac od čias *ab urbe condita*. V pomerne komplikovaných historických obdobiach (napr. kríza rímskej republiky) autori opodstatnene a komplexne opisujú dianie v spoločnosti, ktoré viedlo k zásadným zmenám. Pri interpretácii niektorých udalostí (napr. Spartakovo povstanie) ponúkajú historický pohľad jednoznačne prekonávajúci post-marxistických autorov, na ktorých sme boli v dejinách Ríma ešte donedávna zvyknutí. V texte je zároveň badať, že autori majú o problematike hlboké znalosti, avšak nemôžu ich všetky vzhľadom na rozsah publikácie spomenúť. Toto zostručňovanie je namieste, aj keď v niektorých prípadoch spôsobuje až príliš skreslený pohľad (napr. na vládu cisára Nera sú vyčlenené 3 riadky). Celý tematický okruh je

primeraným hutným prehľadom, ktorý je zároveň pilierom pre zvyšok publikácie. Skvelou pomôckou čitateľom je prehľadný zoznam rímskych cisárov s ich portrétmi (str. 49-53), uzatvárajúci prvý okruh.

Druhý, rozsahom najväčší, tematický okruh „Pod nadvládou Ríma“ predstavuje v úvodnej podkapitole fenomén rímskych provincií - ich vznik (odvolávajúc sa na predchádzajúci historický vývoj), vývoj a významné zmeny v ich organizácii. Nasleduje chronologicky zoradený zoznam rímskych provincií (od Sicílie po Assyriu) so sparťanským výpočtom významných historických udalostí, centier a organizačných zmien. Ďalšie kapitoly postupne predstavujú rímsku armádu, vojenskú stratégiu na hraniciach, pri budovaní táborov, ale aj život na podrobených územiach, romanizáciu obyvateľstva, formovanie miest a významné hospodárske výdobytky „civilizovaných“ Rimanov (cesty, peňažný systém). Neľahkú úlohu mali autori aj v záverečných dvoch podkapitolách, kde sa na primeranom, ale stále pomerne skromnom priestore venujú rímskemu náboženstvu a jeho premenám („Projevy duchovní transformácie“) a spoločnosti („Populace, spoločenské štruktúry a jejich proměny“). V období rímskej „globalizácie“ neopomenuli, ba dokonca primerane zdôraznili, vplyv Blízkeho východu a Egypta v náboženstve podunajských provincií. Zaujímavým prínosom sú aj autorské mapy dokumentujúce osídlenie Rímskeho impéria aj problematiku priestorovej modelácie tohto osídlenia.

Posledný tematický okruh „Rímske vojsko na našom území“ sa venuje problematike markomanských vojen, dokladom aktivít pri Mušove, krátkodobým rímskym táborom či historickým prameňom spomínajúcim konflikty. Jednotlivé podkapitoly sú doplnené vyobrazením archeologického a historického materiálu, množstvom autorských rekonštrukcií (napr. kúpele, usporiadanie miestností v nich..) a mapami dotknutého územia. Výber korešponduje s textom a vhodne ho dopĺňa, vďaka čomu sa čítanie publikácie dostáva ďalší rozmer. Autori využívajú informačný potenciál archeologického

a antropologického materiálu a v podkapitole „Bruttius a jeho spolubojovníci“ čitateľovi naznačujú príbehy, ktoré sa na Morave mohli odohrať (kostra muža z Hradiska, *Bruttius*,...). Autorka recenzie práve v tejto časti mimoriadne postrádala poznámkový aparát (absentujúci v celej publikácii) – pomocou neho mohol čitateľ získať viac informácií a detailov.

Záver publikácie (Epilog) je zamyslením autorov, a zároveň stručným chronologickým exkurzom myšlienkami, ktoré autorov zaujali. Tí sa rozhodli neplávať automaticky s prúdom „overených“ historických myšlienok a citátov antic- kých autorov a prinášajú vlastné myšlienky, názory a úvahy. Čitateľ s nimi môže aj nemusí vždy súhlasiť, no aj tu sa dozvie zaujímavé detaily k vytvoreniu pomyselnej skladačky o príbehu našej časti Európy.

Autori recenzovanej publikácie sa pri zostavovaní publikácie zamerali pravdepodobne viac na širšie spektrum čitateľov, než úzky okruh vedeckých pracovníkov. Zrozumiteľnosti a názornosti monografie to jednoznačne prospelo. Text má vysokú informačnú hodnotu a pozorného čitateľa môže tak nasmerovať k ďalšiemu hľadaniu. Grafická úprava knihy je príjemným oživením textu. Použitie vyobrazenia sú mostom medzi súčasnosťou a minulosťou a svojou názornosťou vhod- ne dopĺňajú informácie v texte. Snáď názornosť tohto spracovania pomôže aj širšiemu okruhu čitateľov pochopiť a lepšie porozumieť významu historického a archeologického dedičstva, potrebe jeho neustáleho skúmania a dokumentácie.

„Príbehy..“ sú prerozprávané autenticky, s porozumením a snahou o čo najlepšie ilustrovanie témy čitateľovi. Za- slúžia si, aby sa čítali a rozprávali ďalej.

Miroslava Daňová

Katedra klasickej archeológie, Trnavská univerzita v Trnave

Autorka prednáša predmet Rímske dejiny a zaoberá sa problematikou rímskeho vplyvu v germánskom prostredí z pohľadu materiálnej kultúry